

УДК 343.9

Олексій Гумін

Національний університет “Львівська політехніка”,
завідувач кафедри кримінального права і процесу
Навчально-наукового інституту права, психології
та інноваційної освіти,
д. ю. н., професор
oleksii.m.humin@lpnu.ua

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-https://orcid.org/0000-0002-2254-6990-0002-8016-945X>

Алла Йосипів

Львівський державний університет внутрішніх справ,
доцент кафедри кримінального права і кримінології,
кандидат юридичних наук, доцент
yosipiv@ukr.net

СОЦІАЛЬНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ФОРМУВАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОЇ ЗЛОЧИННОЇ ПОВЕДІНКИ

<http://doi.org/10.23939/law2023.38.209>

© Гумін О., Йосипів А., 2023

У статті проаналізовано основні підстави й обставини, що штовхають громадян на правопорушення, а також умов, що виникають у суспільстві та формують певні причини, які спричиняють вчиненню правопорушення.

З огляду на криміногенність маргінальності та її залежність від особливостей кожної людини, її якостей, стабільності поглядів і переконань та можливий характер настання суспільно шкідливих наслідків, імовірна теорія причинності, на нашу думку, найдоцільніша у визначенні підстав появи маргінальності. Умови формування особи, виховання, соціалізація, вплив зовнішніх чинників протягом життя індивіда впливають на розвиток маргінальності й пов'язану з нею соціальну деформацію особи.

Зроблено висновок, що оскільки на сьогодні в суспільстві практично відсутні соціальні орієнтири належної поведінки, що підтримуються державою. У зв'язку з тим, що державна політика не надає уваги підтримці суспільних цінностей та орієнтирів належної поведінки, кожний для себе визначає його межі. В умовах правової маргінальності, відмови від визнання правових приписів як основних, у сукупності зі споживчою ідеологією, в особи не залишається ніяких внутрішніх мотивів для відмови від вчинення правопорушення.

Ключові слова: причини протиправної поведінки; детермінанти; криміногенність; правомірна поведінка; соціальні зв'язки; середовище людини.

Постановка проблеми. Під впливом глобалізації світової економіки і науково-технічного прогресу, взаємопроникнення різних соціальних груп у всьому світі відбуваються поступові зміни системи цінностей, особових і громадських орієнтирів, деформація соціальних структур і культур-

ної ментальності. Як наслідок, у суспільстві формуються різні протестні явища і процеси. До них відносять широкомасштабну маргіналізацію і радикалізацію суспільства, що посилюється [1, с. 33].

Однозначної відповіді на питання про причини протиправної поведінки поки немає, хоча різних теорій обґрунтування правопорушень досить багато. Кримінологія вивчає основні підстави й обставини, що штовхають громадян на правопорушення, проте є ще й умови, що виникають у суспільстві та формують певні причини, які спричиняють правопорушення. Цю сферу зазвичай досліджують соціологи. Вони вирізняють соціальні хвороби суспільства, які призводять до зростання злочинності і поширення девіантної поведінки. Будучи кінцевим продуктом суспільних деформацій, правопорушення має пройти етапи виникнення, реалізації та виконання.

З огляду на криміногенність маргінальності та її залежність від особливостей кожної людини, її якостей, стабільності поглядів і переконань та можливий характер настання суспільно шкідливих наслідків, імовірна теорія причинності, на нашу думку, найдоцільніша у визначенні підстав появи маргінальності. Умови формування особи, виховання, соціалізація, вплив зовнішніх чинників протягом життя індивіда впливають на розвиток маргінальності й пов'язану з нею соціальну деформацію особи. Проте варто розмежовувати правову маргінальність та інші її типи. Вони мають різні причини й умови формування, поєднання яких не дасть змоги вирізнити підстави виникнення маргінальності, а також знизить ефективність заходів, спрямованих на її знищення.

Тільки відокремлення причин та умов правової маргінальності від причин та умов соціальної, соціально-рольової, культурної маргінальності дасть змогу повною мірою виявити вплив маргінальності на зростання правопорушень у суспільстві.

Метою статті є дослідження соціальних детермінант формування індивідуальної злочинної поведінки.

Аналіз дослідження проблеми. Причиною правової маргінальності є зниження ролі правових приписів, заснованих на зміні ціннісної орієнтації особи. Умови правової маргінальності формують причину, впливаючи на неї більшою або меншою мірою. До них належать негативні обставини громадського життя, зокрема, це: недоліки законодавства, порушення прав, свобод і законних інтересів громадян, розшарування суспільства, безробіття, криза моралі тощо. Негативні соціальні обставини, по-перше, впливають на свідомість громадян, призводячи до зміни ієрархії пріоритетів особи, а по-друге, сприяють формуванню інших, ніж правові, правил поведінки, що призведе до виникнення і розвитку правової маргінальності особи.

Зазначені соціальні обставини, здійснюючи свій руйнуючий вплив на особистість зі стійкою правомірною поведінкою, поступово розмивають принципи законності, правопорядку, справедливості, на яких і ґрунтується правомірна поведінка. З часом з'являється особа з маргінальною свідомістю, і якщо процес негативного впливу обставин громадського життя не припиниться, поведінка особи стає протиправною, зокрема і злочинною. Соціальна ситуація не може не впливати на свідомість людей, і якщо має місце недотримання законів тими, хто покликаний контролювати їх дотримання, корупція, зростання злочинності, політика держави, яка далека від потреб народу, то в ньому відбуваються зміни, які ведуть до заперечення суспільних цінностей, відсутності довіри до державних інститутів та органів влади.

Маргіналізація особистості – це процес соціальної декласації, що характеризується погіршенням соціального статусу людини, зниженням рівня життя, втратою професійних навичок, розривом соціальних зв'язків і зміною системи цінностей, властивих раніше тому класу, до якого належала особистість. Вважається, що маргінал – це представник “соціального дна”, але маргінали певною мірою існують у кожній країні. Всі вони різні, але їх об'єднує щось спільне – існування на межі, переломі цілісності буття. У нашій країні і в наш час це тип не завжди активного чоловіка,

який втратив своє місце, положення, статус під впливом зовнішніх чинників: реформ, кризи, зміни суспільного ладу. Отже, маргінальна людина – втілення протиріч часу, символ трансформації суспільних відносин [1, с. 35].

В умовах різкої різниці в доходах основної частини населення й окремих категорій громадян, відмова від безкоштовного надання житла, медичної допомоги й освіти, підвищення тарифів на комунальні послуги заторкують переважно права нижніх верств суспільства. Соціальна політика держави в цей час не в змозі надати дійсну допомогу незаможним верствам населення у зв'язку з невиконанням її основних функцій, зокрема стимулюючої й компенсаційної.

Через економічні процеси відбулося і продовжує відбуватися соціальне і майнове розширення базових спільнот населення нашої держави, змінилося їх місце в ієрархії майнової і соціальної структури. За даними соціологічного дослідження М. Шульги, 1 % опитаних вважали себе високозабезпеченими, 37 % – середньозабезпеченими, 62 % – малозабезпеченими. Лише 8 % задоволені своїм становищем у суспільстві, а 16 % назвали його чужим. Тільки 30 % вважають своїм суспільство, у якому живуть, але переважна більшість опитуваних (72 %) не погоджується із судженням: “зараз переживаю кращі часи” в житті” [2, с. 1–20].

За різними оцінками експертів, кількість бідних і жебраків у тій чи іншій країні коливається у великих розмірах. За рівнем матеріального добробуту своєї родини 46,6 % опитуваних жителів України віднесли себе до злидарського та бідного прошарку. Злидарським свій рівень оцінили 5,6 % опитаних, оскільки розмір середньомісячного доходу на одного члена їх родини становив на час опитування до 96,4 гривні. Якщо ж враховувати конкретні ситуацію та факти, то вимальовується досить безрадісна картина: 3,1 % респондентів часто не мають грошей і продуктів, просять милостиню; 9,8 % – голодують, їм не вистачає продуктів харчування, тільки 2 % опитаних вистачає на все необхідне, вони навіть роблять заощадження; ще 0,3 % живуть у повному статку. Більшість опитаних або не мають трудової відпустки взагалі (38 %), або проводять її вдома і ведуть домашні справи (32 %), а ще 4,3 % під час відпустки підробляють, тобто фактично теж не мають відпустки [3, с. 122–134]. Не дивно, що майже п'ята частина опитаних мріє і планує виїхати за кордон, і лише трохи більше половини (55,4 %) нізащо не захотіли б залишити свою Батьківщину. Можна з досить високим відсотком ймовірності припустити, що, крім бідних, багатих й інших прошарків населення України, існують ще люди, які на обліку не перебувають, допомоги не отримують і у статистичну звітність не потрапляють. Вони не зайняті, не безробітні, не отримують пенсії, не мають допомоги, тобто перебувають за межами суспільних відносин і поза соціальним полем, що підлягає статистичному облікові. Це – маргінали.

Загальносоціальні умови визначають панівний тип первинних утворень і мікрошарів, з яких складається суспільство. Одні з них більш-менш адекватно сприймають і абсорбують офіційні установки, закони і суспільні цінності. Інші роблять це вибірково, привносячи в них свої моральні цінності і правила поведінки. А треті будують відносини на власних – релігійних, національних, групових – законах. У всіх первинних утворень і мікрошарів є свої інтереси, виробляються світоглядні установки стосовно зовнішнього світу. Чим вищий ступінь соціалізації учасників і глибше їх залучення у систему суспільних відносин – матеріальних, політико-правових, соціальних, духовних, тим вищий рівень відповідності групових норм нормам держави і суспільства. Середовище проживання кожної людини обмежене часом, географією, конкретною місцевістю, людьми, з якими вона щодня підтримує різноманітні стосунки і безпосередні контакти. Структура безпосереднього середовища людини має компоненти: географічне середовище (місцевість, родину, колектив трудовий, виробничий), референтну групу – нормальні з погляду закону люди, об'єднані в громадську організацію, стихійну неформальну групу тощо. Звичайно, джерелами маргіналізації населених пунктів та їх великих частин може бути і конкретна територія, а також географічне середовище [4, с. 278–288].

Соціально-економічні маргінали, тобто особи, витиснуті із суспільства економічними і виробничими чинниками, – ті, хто втратив соціальні корені, позбувся членства в тих первинних утвореннях, у яких людина з'являється на світ, проходить перші уроки соціалізації і готується до нормального входження в суспільство. Первинний осередок суспільства – родина, будинок, сусіди, знайомі тощо. Соціальний же маргінал живе поза родиною, у нього немає житла. Це – бомж. Від середини 90-х років ХХ ст. до початку ХХІ ст., коли практично всі дитячі садки були захоплені новими підприємцями, переустатковані під супермаркети й автосалони заводські цехи, навчальні корпуси професійно-технічних училищ через дискредитацію перепрофільовані, коли колишні молочні кухні, кафе, їдальні знайшли нових господарів, коли відбирати в Держмайна та інших державних відомств стало нічого, найспритніші знайшли ще один спосіб збагачення. Вони почали “приватизовувати” колишні відомчі гуртожитки, у яких ті, хто проживає, вже платять не за ліжко-місце, а за особовими рахунками сплачують комунальні послуги тощо. Часто відбувається виселення з гуртожитків, здійснюється їх переустаткування з розрахунком згодом продати за комерційними цінами.

Розглядаючи соціальні чинники детермінації маргінальності, можна виділити основні тенденції, які і визначають загальний тренд змін у контексті загальносвітових процесів глобалізації [5, с. 13–14].

По-перше, це поширення ліберальної демократії. Завдяки цьому значно зросла кількість людей, що отримали право відкрито і вільно висловлювати свою думку і брати участь у політичній діяльності. Однак ця тенденція викликала загалом у світі й в Україні також нові протиріччя, нерідко посилюючи політичні, економічні, релігійні, етнічні чи територіальні конфлікти. Результат цих конфліктів – спалахи насильства й актів вандалізму, збройні зіткнення, терористичні акти [6].

По-друге, переважання ринкових методів в економіці. Економічний лібералізм став домінуючою ідеологією з середини 1970-х років. Ефективність економіки підвищилася, проте поглибився соціально-економічний розкол у суспільстві. Коли основна частка прибутку від національних економік зосереджувалася у руках вузького прошарку олігархії, збільшилася частка незаможного населення, зросло безробіття, злидні, безпритульність дітей і підлітків, тобто тих явищ, які є найбільш поживними умовами розвитку злочинності, наркоманії, алкоголізму. За даними ООН третина населення країн, що розвиваються, проживає в абсолютних злиднях. Понад 100 млн дітей на планеті не мають свого будинку і є безпритульними.

По-третє, трансформація систем виробництва і ринку робочої сили. Останніми десятиліттями промисловість все більше ґрунтується на невеликих і гнучких системах виробництва, а наймані працівники бажають переїститись у сектор обслуговування, працювати неповний робочий день або займатися неформальною діяльністю, значно послаблюючи потенціал профспілок і можливості держави з нормування праці, збору податків і фінансування соціальних програм. За таких умов значно слабшає традиційний державний контроль за діяльністю підприємств, що створює умови для масового ухилення від податків. Гнучкі методи організації праці порушують кореляцію між збільшенням промислового виробництва та зростанням зайнятості і ведуть до зростання безробіття. Своєю чергою, масове зростання безробіття створює резервну “армію” для поповнення злочинних формувань. Лідери таких злочинних співтовариств в очах населення все більш асоціюються з “економічними дисидентами” глобалізації і навіть з “рятівниками” від злиднів і безробіття [7, с. 280].

По-четверте, швидкість технологічного оновлення. З появою перших електронно-обчислювальних машин в середині ХХ століття почалася інформаційна революція. До кінця століття остаточно сформувалися основи нового суспільства постіндустріального типу або суспільства інформаційних технологій. Мінливі технології виробництва і суспільні відносини супроводжувала зміна девіантних і протиправних форм поведінки, поява нових видів злочинності, яка брала на озброєння

засоби, адекватні своєму часу. Таким засобом епохи інформаційної революції стає інформаційна зброя. У наш час будь-який банк, будь-яка електростанція, будь-яка транспортна мережа, будь-яка телевізійна студія є потенційною мішенню для злочинного впливу з кіберпростору. Поширені розкрадання фінансових або матеріальних цінностей за допомогою зміни змісту інформації, яка враховує дані в електронному виді; використання в злочинних цілях інформації, отриманої внаслідок несанкціонованого доступу до її електронних носіїв; заподіяння матеріальної шкоди через пошкодження або знищення електронним способом програмного забезпечення; піратське копіювання програмного забезпечення, що порушує авторські та інші майнові права, пов'язані з програмними продуктами. Особливу тривогу викликають “комп’ютерний саботаж” і “комп’ютерний тероризм”, тобто блокування, пошкодження та вивід з ладу електронними способами систем, що забезпечують функціонування окремих об’єктів і цілих комплексів. Найбільш екзотичними методами і способами вчинення злочинів з використанням можливостей сучасних інформаційних технологій є застосування комп’ютера як інструменту для моделювання злочинних дій та їх наслідків [8, с. 74].

По-п’яте, революція засобів масової інформації і диктат ідеології споживання. Вплив засобів масової інформації в усьому світі сьогодні є настільки великим, що часом вони руйнівню впливають на національні культури і традиційні цінності. Опинившись у ситуації гострої конкурентної боротьби за ринки збуту своєї продукції, засоби масової інформації багатьох країн, особливо з нерозвиненими ринковими відносинами, для утримання і розширення глядацької та читацької аудиторії змушені вдаватися, по суті, до криміногенних впливів.

Найважливіша передумова маргіналізму як соціального явища – це деформація того духовного макросередовища, яке ініціює маргінальну політико-правову атмосферу і відповідний морально-психологічний клімат. Політико-правова атмосфера суспільства – це духовне утворення, що охоплює насамперед усю сукупність норм і правил поведінки громадян. Ці норми і правила у вигляді законів, звернень керівництва до нації, указів, ухвал, планів і завдань визначаються традиціями та владою. Своєю внутрішньою несуперечністю, цілісністю та відповідністю інтересам народу вони утворюють той духовний стрижень, навколо якого формується суспільна свідомість, політична і правова культура, домінуючі норми моралі, загалом світогляд людини. Вони можуть створювати передумови для національної єдності, взаєморозуміння та взаємної довіри влади і народу або, навпаки, бути полем для конфронтації, глобального протистояння сторін, конфліктів, прямих зіткнень, провокування злочинності.

Соціальна стратифікація суспільства має на увазі наявність певної ціннісної бази в кожній його групі, класі. Відносність більшості соціальних норм, за винятком правових, свідчить про те, що норми поведінки одних груп населення можуть значно відрізнятись від правил поведінки, що існують в інших. Це може призводити до конфліктів між ними, наприклад, думки про те, що є належним, різко розходяться у вищих і нижчих прошарках. Кожна з них регламентує свої норми і правила поведінки. Для усунення конфліктів у цій сфері необхідна державна політика, спрямована на встановлення ціннісних пріоритетів усього суспільства. Зокрема, для зміцнення цілісності держави необхідна ідеологія, проведена в усіх сферах громадського життя та яка усунить протиріччя між окремими верствами суспільства.

Наявність закріпленого в Конституції України принципу відсутності державної ідеології призвело до того, що на сьогодні в суспільстві відбувається розпад моральної сфери. Нині кожний громадянин тільки для себе визначає ті норми, яким необхідно підпорядковуватися. На зміну радянській ідеології прийшов ціннісний вакуум, держава не надає належної уваги процесам, що протікають у суспільстві. Якщо в радянський час була цілеспрямована ідея, до досягнення якої прагнули всі члени суспільства, то зараз мета і шляхи їх досягнення індивідуальні. Якщо ж немає базисних орієнтирів, способи задоволення потреб найчастіше можуть бути антисоціальними. Радянська держава у своїй ідеології ставила за мету усунення негативних явищ у житті суспільства.

Дармоїдство, аморальна поведінка різко засуджувалися, проголошувалася толерантність населення; ця політика необхідна й зараз.

Культура є базисним елементом соціального життя, що має величезне значення для прогресивного розвитку й функціонування суспільства. Проте якщо культура – це сукупність цінностей, продуктів людської діяльності (матеріальних, духовних), то чому ці цінності не можуть мінятися під впливом ідеологічних, соціальних, економічних процесів у суспільстві? Тоді виникає інше запитання: у що вони перетворюються без належного управління цим процесом?

Із часом пріоритети суспільства трансформуються; перехід до ліберальної моделі ринкової економіки ознаменувався запереченням тих цінностей, які були присутні в період існування Радянської держави. Але це не означає, що культура зникла з життя суспільства. Змінилися соціальні норми, отже, змінилася й культура, зокрема й правова. Правова культура зумовлена соціальним, духовним, політичним та економічним ладом, якісним станом правового життя суспільства, що виражається у досягнутому рівні розвитку правової дійсності, юридичних актів, правосвідомості і загалом рівні правового розвитку суб'єкта, а також ступеня гарантованості державою і громадянським суспільством свобод і прав людини.

Правова культура перебуває у прямій залежності від стану економічної, духовної, соціальної, політичної сфер суспільства. Значна частина населення, перебуваючи на нижніх щаблях соціальних сходів, не має високої правової культури, не цікавиться правами й обов'язками, які накладає на них прийняття нових нормативно-правових актів. Навіть явні порушення їхніх інтересів здебільшого не спричиняють відповідної реакції громадян щодо їхнього захисту, оскільки це пов'язано із значними фізичними, моральними та матеріальними витратами. Відповідно, це провокує подальші порушення прав громадян.

Крім того, дотепер мають місце випадки усунення від відповідальності осіб, які володіють високим становищем у суспільстві. Суспільство не поважає закон, спостерігаючи явні порушення з боку тих, хто повинен його дотримуватися; воно готове дотримуватися законів, якщо це будуть робити насамперед представники влади. Близько 30 % представників середнього класу вважають, що закону можна не дотримуватися, якщо він застарів.

Якщо правові та моральні норми суспільства пропонують різну поведінку, перед людиною виникає дилема: якими правилами керуватися у своїх діях. Перевага буде надана нормам, які або мають більший авторитет, або надають більші вигоди. Водночас значна кількість громадян віддає перевагу іншим, ніж правові, правилам поведінки або приймає рішення в їхній сукупності. У зв'язку з цим держава повинна стежити за появою, розвитком і функціонуванням моральних, політичних, трудових норм для того, щоб вони не суперечили правовим приписам держави.

Виховання, що є початком соціалізації, прищеплює дитині культуру суспільства, дає їй уявлення про еталони необхідної поведінки, матеріальних і духовних цінностей. Усе це надалі впливає на її поведінку, і якщо межі дозволеного чітко не визначені, протиправний шлях може бути одним із засобів досягнення життєвих цілей.

Висновок. Отже, слід сказати про те, що на сьогодні в суспільстві практично відсутні соціальні орієнтири належної поведінки, що підтримуються державою. У зв'язку з тим, що державна політика не надає уваги підтримці суспільних цінностей та орієнтирів належної поведінки, кожний для себе визначає його межі. В умовах правової маргінальності, відмови від визнання правових приписів як основних, у сукупності зі споживчою ідеологією, в особи не залишається ніяких внутрішніх мотивів для відмови від вчинення правопорушення. У такому разі тільки страх перед накладенням юридичної відповідальності або наявність будь-яких особистих вигід від законослухняної поведінки є підставою для того, щоб не переступати межу правомірності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Лінгур Л. М., Поліщук С. О. Аналіз соціально-економічних факторів маргіналізації населення України. *Економіка: реалії часу*. 2016. № 6(28). С. 33–39.
2. Шульга М. Національна і політична маргіналізація за умов системної кризи. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*. 2002. № 1. С. 1–20.
3. Куценко О. Становлення соціальних класів як виявлення само організаційних процесів у суспільстві. *Соціологія*. 2019. № 7. С. 122–134.
4. Кузьменко Т. М. Соціальна маргінальність як теоретична проблема та реальність українського соціуму. *Гілея. Політичні науки*. 2009. Вип. 18. С. 278–288.
5. Лунев В. В. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007. 272 с.
6. Гуров А., Ковалев Н., Куликов А. XXI век против глобализации преступности. *Прокурорский надзор*. 2000. № 2. С. 4–5.
7. Назаренко Д. О. Кримінологічний аналіз та протидія фоновим для злочинності явищам: монографія. Харків: Діса плюс, 2013. 524 с.
8. Жарков Я. М. Петрик В. М., Присяжнюк М. М. Історія інформаційно-психологічного протистояння: підручник / заг. ред. Є. Д. Скулиша. Київ: Науково-видавничий відділ Національної академії СБ України, 2012. 212 с.

REFERENCES

1. Linhur L. M., Polishchuk S. O. Analiz sotsialno-ekonomichnykh faktoriv marhinalizatsii naseleennia Ukrainy. *Ekonomika: realii chasu*. 2016. No. 6(28). P. 33–39.
2. Shulha M. Natsionalna i politychna marhinalizatsiia za umov systemnoi kryzy. *Sotsiolohiia: teoriia, metody, marketynh*. 2002. No. 1. P. 1–20.
3. Kutsenko O. Stanovlennia sotsialnykh klasiv yak vyjavlennia samo orhanizatsiinykh protsesiv ususpilstvi. *Sotsiolohiia*. 2019. No. 7. P. 122–134.
4. Kuzmenko T. M. Sotsialna marhinalnist yak teoretychna problema ta realnist ukrainskoho sotsiumu. *Hileia. Politychni nauky*. 2009. Vyp. 18. P. 278–288.
5. Lunev V. V. Эпоха глобализации и преступность. Москва: Норма, 2007. 272 p.
6. Hurov A., Kovalev N., Kulykov A. XXI vek protyv hlobalyzatsyy prestupnosti. *Prokurorskyi nadzor*. 2000. No. 2. P. 4–5.
7. Nazarenko D. O. Kryminolohichniy analiz ta protydiia fonovym dlia zlochynnosti yavvshcham: monohrafiia. Kharkiv: Dysa plus, 2013. 524 p.
8. Zharkov Ya. M. Petryk V. M., Prysiazhniuk M. M. Istoriia informatsiino-psykholohichnoho protyborstva: pidruchnyk / zah. red. Ye. D. Skulysha. Kyiv: Naukovo-vydavnychiy viddil Natsionalnoi akademii SB Ukrainy, 2012. 212 p.

Дата надходження: 17.03.2023 р.

Oleksii Humin

Lviv Polytechnic National University,
Head of the Department of Criminal Law and Procedure
Institute of Jurisprudence, Psychology, and Innovative Education

Doctor of Law, Professor

ORCID iD: <https://orcid.org/0000-https://orcid.org/0000-0002-2254-6990-0002-8016-945X>

oleksii.m.humin@lpnu.ua

Alla Yosypov

Lviv State University of Internal Affairs,
Associate Professor of the Department of Criminal Law and Criminology,
candidate of legal sciences, associate professor
yosipiv@ukr.net

SOCIAL DETERMINANTS OF THE FORMATION OF INDIVIDUAL CRIMINAL BEHAVIOR

The article analyzes the main reasons and circumstances that push citizens to commit crimes, as well as the conditions that arise in society and form certain reasons that lead to the commission of crimes.

Given the criminogenicity of marginality and its dependence on the characteristics of each person, their qualities, the stability of views and beliefs, and the possible nature of the occurrence of socially harmful consequences, the probable theory of causality, in our opinion, is the most appropriate in determining the reasons for the appearance of marginality. The conditions of personality formation, upbringing, socialization, the influence of external factors during an individual's life affect the development of marginality and the associated social deformation of a person.

It was concluded that since there are practically no social guidelines of proper behavior supported by the state in society today. Due to the fact that the state policy does not pay attention to the support of social values and guidelines of appropriate behavior, everyone determines its limits for themselves. In conditions of legal marginality, refusal to recognize legal prescriptions as basic, combined with consumer ideology, a person has no internal motives for refusing to commit an offense.

Key words: causes of illegal behavior; determinants; criminogenicity; lawful behavior; social relations; human environment.